

Handläggare
Agneta Nylöf
Telefon: 08-508 25 415

Till
Socialnämnden
2017-10-17

Rapportering av missförhållanden i familjehem

Svar på skrivelse från Inga-Lill Persson (L) och Stina Bengtsson (C)

Förvaltningens förslag till beslut

Socialnämnden hänvisar till detta tjänsteutlåtande som svar på skrivelsen.

Gillis Hammar
Förvaltningschef

Veronica Wolgast Karlberg
Avdelningschef

Sammanfattning

Skrivelsen till socialnämnden från Inga-Lill Persson (L) och Stina Bengtsson (C) handlar om rapportering av missförhållanden i familjehem för barn och unga. Eftersom en lagstadgad anmälningsskyldighet enligt lex Sarah inte föreligger för familjehemsföräldrar, anser ledamöterna att förvaltningen bör utreda hur och under vilka förutsättningar staden kan kräva att missförhållanden systematiskt rapporteras in till stadsdelsnämnderna, och hur årliga rapporter om missförhållanden bör anmälas till socialnämnden.

Förvaltningen anser att det finns tillräckliga och tydliga bestämmelser för uppföljning av placerade barn och för hantering av eventuella missförhållanden i de enskilda familjehemmen. Frågan om ett eventuellt system för inrapportering av missförhållanden eller register över olämpliga familjehem är en fråga som behöver hanteras på nationell nivå vid Socialstyrelsen eller Inspektionen för vård och omsorg, IVO.

Bakgrund

Skrivelse om rapportering av missförhållanden i familjehem av Inga-Lill Persson (L) och Stina Bengtsson (C) har inkommit till socialnämnden för yttrande.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Ärendet har behandlats i förvaltningsgruppen den 11 oktober. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 12 oktober.

Ärendet

I skrivelsen föreslår ledamöterna att förvaltningen bör utreda hur och under vilka förutsättningar staden kan kräva att missförhållanden i familjehem för barn och unga systematiskt kan rapporteras in till stadsdelsnämnderna, och hur sådana rapporter bör anmälas till socialnämnden. Detta eftersom enskilda – t.ex. familjehemsföräldrar, anhöriga och allmänheten inte kan göra en lex Sarah-anmälan till IVO.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Lex Sarah

Såsom skrivelsens författare påpekar omfattas inte enskilda såsom familjehemsföräldrar av skyldigheten att rapportera missförhållanden eller påtaglig risk för missförhållanden enligt lex Sarah. Konsulenter som är knutna till enskilda konsulentstödda jour- och familjehemsverksamheter omfattas emellertid av bestämmelserna om rapporteringsskyldighet i 14 kap. 3 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL (lex Sarah). För den enskilda verksamheten gäller också bestämmelserna om lex Sarah i 14 kap. 3-7 §§ SoL. Likaså råder rapporteringsskyldighet för anställda handläggare inom familjehemsvården. Detta innebär att handläggare är skyldig att rapportera missförhållanden eller risk för missförhållanden om missförhållandet beror på brister i det egna arbetet exempelvis vad gäller den lagstadgade uppföljningen av barnets vård i familjehemmet¹ eller uppgiften att ge råd, stöd och annan hjälp till familjehemsföräldrarna.²

Tillståndsplikt för entreprenader och för verksamheter som ger konsulentstöd

Den 15 april 2017 infördes en bestämmelse i SoL om tillståndsplikt från IVO för entreprenader samt verksamheter som ger konsulentstöd till familje- och jourhem. Tillståndsplikten omfattar

¹ 6 kap 7b § 8 § SoL

² 6 kap 7a § SoL

bolag, föreningar, samfälligheter, stiftelser och enskilda individer. De som redan bedriver verksamhet har fram till den 1 april 2018 på sig att ansöka om tillstånd. Syftet med bestämmelsen är att öka tryggheten för placerade barn och unga samt höja kvaliteten i den vård som ges.

Rutiner för hantering av missförhållanden

Varje stadsdelsnämnd i staden ansvarar för vården av de enskilda barn och unga som är placerade i familjehem och jourhem genom deras beslut. Varje stadsdelsnämnd är skyldig att fastställa rutiner för hur vården ska planeras och följas så att missförhållanden i hemmet såsom övergrepp och allvarliga brister i omsorgen som kan påverka barnet eller den unge ska kunna uppmärksammas och åtgärdas i ett tidigt skede.³ Enligt 3 kap 3 a § SoL ska nämnden också se till att det finns rutiner för att förbygga och upptäcka missförhållanden inom socialtjänstens barn- och ungdomsverksamhet. Om nämnden får kännedom om något som kan innebära att nämnden behöver vidta någon åtgärd, ska nämnden inleda en utredning enligt 11 kap 1 § SoL. Familjehemmet ska underrättas om anmälan, såvida det inte finns misstanke om ett brott och en polisanmälan övervägs. Då är det viktigt att först konsultera polis eller åklagare innan den eller de som misstankarna riktas mot informeras.⁴ Om socialtjänsten får kännedom om eller misstänker att ett barn, som är placerat i hemmet av en annan kommun eller stadsdel, far illa, ska nämnden genast anmäla detta till ansvarig socialnämnd. Socialnämnden är en myndighet vars verksamhet berör barn och unga och omfattas därmed av anmälningsskyldigheten i 14 kap. 1 § SoL.

Vikten av noggrann utredning av tilltänkta familjehem

Familjehemsutredningen är ett viktigt redskap i arbetet med att tillförsäkra placerade barn och unga en god vård. Under utredningsprocessen är det viktigt att vara uppmärksam på faktorer som kan äventyra ett barns trygghet och säkerhet. Vad utredningen ska omfatta och hur den ska bedrivas följer av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2012:11) om socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem eller hem för vård eller boende med tillhörande handbok Barn och unga i familjehem och HVB samt stadens riktlinjer för familjehemsvård.

Uppföljning av barn och unga placerade i familjehem

Regering och riksdag har under de senaste åren beslutat om flera betydelsefulla ändringar i SoL och socialtjänstförordningen

³ 2 kap 2 § SOSFS 2012:11

⁴ Barn och unga i familjehem och HVB – Handbok om socialnämndens ansvar och uppgifter, Socialstyrelsen, 2013

(2001:937) med syfte att ytterligare stärka stödet och skyddet för barn och unga som är placerade utanför det egna hemmet. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2012:11) är tydliga med att socialnämnden ska erbjuda vård som är trygg, säker, ändamålsenlig och präglad av kontinuitet. Socialnämnden har en lagstadgad skyldighet att noga följa vården vilket innebär att nämnden minst var sjätte månad ska överväga om vården fortfarande behövs. Uppföljningen ska omfatta besök och samtal. Uppföljningen innebär regelbundna besök i familjehemmet eller jourhemmet och enskilda samtal med barnet, med familjehemsföräldrarna, biologiska föräldrar och andra närstående samt kontakt med personal i barnets skola och vid behov hälso- och sjukvården samt tandvården.

Rapportering av missförhållanden i familjehem

Förvaltningen delar uppfattningen att inget barn ska vara placerat i ett olämpligt familjehem, men anser att frågan om ett eventuellt system för inrapportering av missförhållanden eller register över olämpliga hem är en fråga som behöver hanteras på nationell nivå vid Socialstyrelsen eller IVO. Detta eftersom socialnämnden kan placera barn utanför den egna kommungränsen och det således är otillräckligt med ett register på lokal nivå. Frågan har diskuterats både inom familjehemsvården och inom ramen för Vanvårdsutredningen (SOU 2009:05), Upprättelseutredningen (SOU 2011:9) och Boende utanför det egna hemmet – placeringsformer för barn och unga (SOU: 2014:3).

Förvaltningen anser att det finns tydliga och tillräckliga bestämmelser och rutiner för uppföljning av placerade barn och unga samt för hantering av missförhållanden. Det grundläggande är att stadsdelsnämnderna följer regelverket samt planerar och vidtar de åtgärder som krävs för att erbjuda en familjehemsvård som är trygg och säker. För att säkerställa att gällande regelverk och bestämmelser följs, genomförs granskningar och kontroller både av externa myndigheter och internt inom staden.

Bilagor

1. Skrivelsen: Rapportering av missförhållanden i familjehem